

Psychosomatische klachten en schoolverzuim bij 15-16 jarigen

Achtergrond De meest voorkomende psychosomatische klachten bij kinderen zijn buikpijn, hoofdpijn, pijn in het houdings- en bewegingsapparaat en moeheid (1). Deze klachten komen veel voor, de geschatte prevalentie varieert tussen de 15% en 50% afhankelijk van de gehanteerde definities, manier van rapportage en de medische setting (1,2). Aanhoudende psychosomatische klachten kunnen leiden tot langdurig schoolverzuim (1), met negatieve gevolgen op de schoolprestaties, het sociaal functioneren, de gezondheid en zelfs op inkomen als volwassene (3). Een kind loopt risico op deze negatieve uitkomsten vanaf 5% schoolverzuim (10 dagen) in een jaar. Veelvuldige afwezigheid komt meestal door een overlap aan individuele, medische, familie en sociale factoren, echter is ziekte wel de meest opgegeven reden voor verzuim (3). In deze cross-sectionele studie wordt onderzocht in hoeverre psychosomatische klachten en zelf ervaren stress samenhangen met schoolverzuim bij 15-16 jarige adolescenten.

Methode Er deden 1714 15-16 jarigen mee aan het onderzoek (4). Voor de beoordeling of er sprake was van psychosomatische klachten werd gebruik gemaakt van onderdelen uit de de Child Behavior Checklist (CBCL), door de jongeren zelf ingevuld. Uit de TRAILS studie is gebleken dat rugpijn, hoofdpijn, misselijkheid, geïrriteerdheid, of een slechthumeur, buikpijn, overgeven en vermoeidheid tezamen een goede indicatie geven van psychosomatische klachten (5). Voor het beoordelen van stress is gebruik gemaakt van de Percieved Stress Scale voor adolescenten (6). De jongeren gaven zelf op hoeveel dagen schoolverzuim wegens ziekte ze hadden gehad in het afgelopen jaar. Jongeren die volledig thuis zaten en jongeren met een duidelijke medische of psychische diagnose met grote impact op het welbevinden, werden geëxcludeerd. Een Poisson regressie werd uitgevoerd om het schoolverzuim te voorspellen op basis van de scores op psychosomatische klachten en stress, gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Tabel 2: Psychosomatische klachten, stress en schoolverzuim

	Totale groep	Jongens	Meisjes
Psychosomatische klachten (% ja)	75,1	61,7	86,6
Stress (% ja)	75,5	63,0	85,0
> 5% schoolverzuim	13,6	11,9	15,0

Psychosomatische klachten ja: afgelopen 6 maanden minimaal : 2 klachten duidelijk /vaak of 1 klacht duidelijk/vaak en 2 klachten soms (4 punten).
 Stress ja: afgelopen maand bovengemiddelde stress. Ofwel matige tot hoge stress (14 of meer punten).
 5% Schoolverzuim: > 10 dagen verzuim door ziekte afgelopen jaar.

Tabel 1: Kenmerken van de onderzoekspopulatie

	N =1714	Gem/%	SD
Leeftijd (jaren)		15,9	0,4
Geslacht (%)			
Jongens		47	
Meisjes		53	
Onderwijstype (%)			
PO, REC, VMBO		15	
MBO		3	
HAVO, VWO		82	
Schoolverzuim door ziekte (dagen afgelopen jaar)		4,4	6,1
Psychosomatische klachten		5,3	2,4
Stress		17,5	5,9

Range score psychosomatische klachten 0-14

Range score stress 0-40

Range schoolverzuim 0-73

Tabel 3: Poisson-analyse psychosomatische klachten, stress en schoolverzuim

	B	IRR (95%CI)	P-waarde
Psychosomatische klachten	0,13	1,14 (1,12-1,15)	<0,001
Stress	0,02	1,02 (1,02-1,03)	<0,001
Leeftijd	0,38	1,46 (1,36-1,56)	<0,001
Geslacht			
Meisjes	-0,11	0,90 (0,85-0,95)	<0,001
Jongens	ref	1	
Onderwijstype			
PO, REC, VMBO	0,19	1,21 (1,13-1,29)	<0,001
MBO	0,44	1,56 (1,36-1,78)	<0,001
HAVO, VWO	ref	1	

IRR: Incidence Rate Ratio

CI: Confidence Interval

Resultaten

- ❖ 75% van de jongeren ervaart psychosomatische klachten en stress klachten.
- ❖ Meisjes ervaren meer klachten dan jongens.
- ❖ 13,6% van de jongeren heeft een schoolverzuim van meer dan 5%.
- ❖ Elke punt extra op psychosociale klachten geeft een stijging van 14% in schoolverzuim in het afgelopen jaar.
- ❖ Elke punt extra op stress geeft een stijging van 2% in dagen schoolverzuim in het afgelopen jaar.
- ❖ De leerling op het PO/REC/VMBO en het MBO hebben respectievelijk 21 en 56% meer schoolverzuim dan een leerling op HAVO/VWO.

Conclusie

Een hoog percentage van de jongeren gaf aan een verhoogde mate van psychosomatische klachten en stress te ervaren. Jongeren met schoolverzuim hebben vaker psychosomatische klachten en stress. Leeftijd, geslacht en schooltype zijn ook voorspellend voor ziekteverzuim.

Implicaties voor praktijk en onderzoek:

- ❖ Bij schoolverzuim is screening en behandeling zoeken voor psychosomatische klachten en stress belangrijk. Screenen kan bijvoorbeeld door het afnemen van vragenlijsten zoals Child Behavior Checklist (CBCL) en Perceived Stress Scale voor adolescenten.
- ❖ Er is meer onderzoek nodig over hoe schoolverzuim voorkomen of verminderd kan worden met deze kennis.

Referenties:

- 1: *Richtlijn Somatisch onvoldoende verklaarde lichamelijke klachten (SOLK) bij kinderen, 22-3-2019.*
- 2: Stevens G, Van Dorsselaer S, Boer M, De Roos S, Duinhof E, Ter Bogt T, Van den Eijnden R, Kuyper L, Visser D, Vollebergh W, *Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. 2018*, De Looze M. HBSC 2017. Universiteit Utrecht, Utrecht. <https://www.trimbos.nl/docs/5f309cd4-dcfe-4a92-a559-85720372d69f.pdf>
- 3: Allen CW, Diamond-Myrsten S, Rollins LK. School Absenteeism in Children and Adolescents. *Am Fam Physician.* 2018;15:98(12):738-744.

- 4: Manon van Eijdsen, Tanja GM Vrijkotte, Reinoud JBJ Gemke and Marcel F van der Wal. Cohort Profile: The Amsterdam Born Children and their Development (ABCD) Study. *Int J Epidemiol* 2011;40:1176–1186.
- 5: Karin A. M. Janssens, School Absenteeism as a Perpetuating Factor of Functional Somatic Symptoms in Adolescents- The TRAILS Study, *J Pediatr* 2011;159:988-93.
- 6: *J. van der Ploeg, Stress bij kinderen, DOI 10.1007/978-90-368-0419-6, 2013 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media BV*

Contactgegevens

AMC Amsterdam
Afdeling Sociale Geneeskunde
T.a.v. ABCD-studie
Postbus 22660
1100 DD Amsterdam

T: 020 566 1252
E: abcd@amc.nl
W: www.abcd-studie.nl

Deze studie is onderdeel van de ABCD – Amsterdam Born Children and their Development – studie. Dit is een grootschalig en langlopend onderzoek naar de gezondheid van kinderen. Onderzocht wordt in welke mate de gezondheid van de kinderen, bij de geboorte en op latere leeftijd, wordt beïnvloed door vroege factoren en omstandigheden. Dat wil zeggen: factoren en omstandigheden in de baarmoeder en in de eerste levensjaren. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar verschillen in gezondheid tussen kinderen met een verschillende etnische afkomst.